

5.1 Stuurt de overheid de economie?

Sectoren in de economie

- Particuliere sector = dat deel van de economie waar burgers en bedrijven actief zijn
- Collectieve sector = dat deel van de economie waar de overheid en instellingen voor de sociale zekerheid actief zijn

Privatiseren = het uitbesteden of overdragen van taken van de collectieve sector aan de particuliere sector

Collectieve goederen = voorzieningen (producten) die de overheid levert en betaalt en waarvan iedereen gebruik kan maken

Marktwerking = producenten (aanbieder) zijn met elkaar in strijd (concurrentie) om de consument (vrager)

Concurrentie = de strijd tussen producenten om de consument op prijs en/of kwaliteit

Economische modellen

- Vrijemarkteconomie = er is geen sprake van marktwerking, de overheid bepaald vraag en aanbod
- Planeconomie = er is sprake van marktwerking, waarbij de overheid niet ingrijpt met regels en wetgeving
- Sociale markteconomie = er is sprake van marktwerking waarbij de overheid ingrijpt met regels en wetgeving om veiligheid te waarborgen, basisbehoeften betaalbaar te houden en iedereen een redelijk bestaan te garanderen

Advies organen van de overheid

- CBS = Centraal Bureau voor de Statistiek, verzamelt informatie over onder andere economische veranderingen
- CPB = Centraal Planbureau, onderzoekt de gevolgen van economische maatregelen
- SER = Sociaal Economische Raad, bestaat uit werkgevers, werknemers en onafhankelijke deskundige en geeft advies over sociaaleconomische onderwerpen
 - Werkgelegenheid
 - Lonen
 - Uitkeringen
 - Pensioenen

5.2 Het huishoudboekje van de overheid

Prinsjesdag	= de derde dinsdag in september, de dag waarop de koning de troonrede voorleest en de minister van financiën de rijksbegroting en de miljoenennota gepresenteerd
Miljoenennota	= een toelichting op de rijksbegroting
Rijksbegroting	= een overzicht van de verwachte inkomsten en uitgaven van de overheid in een bepaald jaar
• Overschot	= de overheid heeft minder uitgaven dan inkomsten
• Tekort	= de overheid heeft meer uitgaven dan inkomsten
○ Bezuinigen	= minder uitgeven
○ Inkomsten vergroten	= belastingen verhogen
○ Lenen	= staatsschuld neemt toe
Staatschuld	= overheidsschuld, de totale schuld van de overheid bij burgers, banken, verzekeraars en pensioenfondsen, waarover de overheid rente moet betalen

Overheidsinkomsten

- Premie sociale verzekeringen = volks- & werknemersverzekeringen
- Niet-belastingontvangsten = aardgas, boetes & leges
- Belastingen
 - Directe belastingen = belasting die je direct aan de overheid betaald, zoals
 - inkomstenbelasting
 - vennootschapsbelasting
 - Indirecte belastingen = belasting die je indirect aan de overheid betaald (kostprijsverhogendebelasting), zoals
 - Btw
 - Accijnzen

5.3 Hoe sociaal is ons land?

Verzorgingsstaat = de overheid maakt gezondheidszorg, huisvesting en onderwijs voor al haar burgers mogelijk

Sociaal minimum = een door de overheid vastgesteld minimumbedrag dat je nodig hebt om van te kunnen leven

Sociale zekerheidsstelsel

- Sociale voorzieningen = wordt betaald met belastinggeld
 - WWB = Wet Werk en Bijstand
- Sociale verzekeringen = wordt betaald met premies door werknemers
 - Volksverzekeringen = voor alle inwoners
 - AOW = Algemene Ouderdomswet
 - ANW = Algemene Nabestaandewet
 - WLZ = Wet Langdurige Zorg
 - Werknemersverzekeringen = voor werknemers
 - WW = Werkloosheidswet
 - WIA = Wet werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen

5.4 Kunnen we zo sociaal blijven?

Actieven = mensen met betaald werk die over hun inkomen premies en belasting betalen

- Werknemers
- Zelfstandigen

Inactieven = mensen zonder betaald werk die een uitkering ontvangen

- Werklozen
- Arbeidsongeschikten
- Pensioengerechtigden

Herverdeling van inkomen = de actieven moeten het inkomen voor de inactieven verdienen

Vergrijzing = het aandeel ouderen in de totale bevolking neemt toe

- Geboorte golf na tweede wereld oorlog (babyboom)
- Stijging gemiddelde levensverwachting

Zorgverzekering = een verzekering tegen zorgkosten

- Kosten

- Premie = directe premie betaald aan zorgverzekeraar
- Eigen risico = het deel van de zorgkosten dat je eerst zelf moet betalen
- Inkomensafhankelijk = een percentage van je inkomen dat je via je werkgever betaald aan de zorgverzekeraar

- Verdeling

- Basisverzekering = verplichte verzekering tegen de basale zorgkosten
- Aanvullende verzekering = uitgebreide verzekering tegen zorgkosten

Oorzaken van stijging zorgkosten

- Vergrijzing
- Nieuwe behandelmethoden

Kosten beperken in de zorg

- Marktwerking = zorgverzekeraars en ziekenhuizen moeten met elkaar concurreren op prijs en kwaliteit